Iraqi Kurdistan National Assembly
Kurdistan - Erbil

NO:
DATE:

ئەنجومەنی
نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق
کوردستان ـ هەولێر

لیژنەیتەندروستی وکاروباری کۆمەڵایەتی
ژمارە:
رۆژ:

بۆ /سەرۆکایەتی ئە نجومەنی نیشتمانیی کوردستان- عیراق
بابەت/نەخۆشەکانی چەکی کیمیاوی

وەك ئاشکرایە کە لێدانی هەڵەبجە بە چەکی کیمیاوی لە 1988/3/16 بووە هۆی لە ناوبردنی (5) هەزار رۆڵەی بێ گوناهی ئەو شارەو ویرانکردنی شارێك بە چەکی کۆمەڵکوژ بێ ئەوەی لەوساتانەدا کۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی وورتەی لێوە بێت. سەرەڕای ئەوە بەهۆی کاریگەری ئەم چەکانەوە سەرتاپای شارەکەو دەوروبەری ژەهراوی بوو، ئەمەش ئاسەواری درێژخایەنی لەسەر مرۆڤ، و هەموو گیانلەبەران و ژینگەی ناوچەکە بەجێ هێشتووە.

ئنستیتیوی کوردی لە واشنتۆن سالی 2000/1999 پرۆگرامێکی لێکۆڵینەوەی ئەنجامدا لە سەرتاپای کوردستاندا کە (2000) دووهەزار خێزانی گرتەوە لە ئەنجامدا ڕاپۆرتێکی زانستی بلاوکردەوەو ڕوونی کردەوە کە دانیشتوانی کوردستان لە ناوچە کیمیابارانکراوەکاندا دووچاری چەندین نەخۆشی درێژخایەن بوون وەك (شێرپەنجەو نەخۆشی سیەکان و چاوو پێست و مێشك و نەخۆشی کۆرپەلەو لە بار چوون و نەزۆکی.....هتد).

بەڕێزان ئەمە کارەساتێکی بەرفراوانە و لە هەموو ئەو ناوچانەی کە نزیکەی (250) گوندو شارۆچکەن بەدی ئەکرێت کە بە چەکی کیمیاوی لێدراون، ئەم نەخۆشیانە تەندروستی و ژیانی هاوولاتیانی کوردستان ئەخەنە ژێر مەترسی لە ناوچوونێکی بێدەنگەوە. لەبەرئەوەی ئەم نەخۆشیانە درێژخایەنن بۆیە پێویستیان بە چارەسەری درێژخایەن هەیە، بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی یەکێك بووە لە هەرە دڕندانەترین تاوانەکانی ڕژێمی (صدام حسین)کەسەرکردەی وولاتێك بەرامبەر بە هاوولاتیانی ولاتەکەی خۆی بیکات.

وەك ڕوونە نزیکەی (208) کۆمپانیای جۆراو جۆری ئەم جیهانە دەستیان هەبووە لەپڕچەك کردنی عێراق بە تەکنەلۆژیای ئەم چەکانە.

تاوانبار کردنی سەرانی عێراق لەدادگای تاوانەکانی عێراق بە جینۆساید ئەرکی قەرەبوو کردنەوەو ساڕێژ کردنی هەموو ئەو زەرەرو زیانانەی بەر دانیشتوانی کوردستان ئەخاتە سەر حکومەتی عێراق وەك میراتگری حکومەتەکەی (صدام) وەکۆمەڵگای نێودەولەتیش بەرپرسیارە لە ڕووی مرۆیی و یاساییەوە بەرامبەر بەم تاوانە. بەداخەوە هەردوولا کەمتەرخەم بوون لە بەهانا

هاتنی دانیشتوانی کوردستان که قوربانی لێدانن به چەکی کۆمەڵ کوژی(W.M.D) ئەو چەکەی کە بووە هۆی بیانویەکی گەورە بۆ هەڵگیرساندنی شەڕی (2003) و ڕامالینی دیکتاتۆریەت لەعێراق .

بەڕێزان لە ماوەی ئەم چەند ساڵەدا حکومەتی هەرێمی کوردستان کارێکی زۆری کردووە بۆ یارمەتی ئەم قوربانیانەو ئاوەدان کردنەوەی ناوچەکان بەڵام بەربلاوی و قەبارەی ئەم کارەساتە وادەکات کە هەموو پێویسیەکان جێ بەجێ نەکرێن . حکومەتی هەرێم چەندجارێك نەخۆشی پەیوەست بە چەکی کیمیاوی ڕەوانەی دەرەوەی هەرێم کردووەو بەتەنگیانەوە هاتووە،هەروەها وەزارەتی شەهیدان و ئەنفال یارمەتی هەموو قوربانیانی لەبەجێماوانی ئەنفال و کیمیا باران داوە. هەروەك ئامازەمان پێدا ئەم نەخۆشیانە درێژخایەنن بۆیە پێویستیان بە چارەسەری بەردەوام هەیە وە داواکارین کارەخزمەتگوزاریەکان زیاتر چڕ بکرێنەوە لە هەموو ئەو ناوچانەی کە بە چەکی کۆمەڵ کوژ لێدراون. بەڕێزان ئێستا بەڕێوەبەرایەتی تەندروستی هەڵەبجە تۆماری (69) نەخۆشی لایە کە پێویستیان بە چارەسەر هەیە، وە پتر لە (200) نەخۆشیش پێویستیان بە چاودێری بەردەوام هەیە. بۆیە داواکارین ئەم راپۆرتە لەگەڵ نامەیەکی تایبەت لە سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە بەرز بکرێتەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران بۆ بەدواداچوونی ئەم کێشەیە، هەروەها داوابکرێ لە حکومەتی عێراقی فیدراڵ کە بە ئەرکی خۆی هەڵسێ لە قەرەبوو کردنەوەو ئاوەدانکردنەوەی ناوچە زیان لێ کەوتووەکان وەك ئەرکێکی دەستووری بەپێی بڕگە (1)ی ماددەی (112)ی دەستووری عێراقی فیدراڵ کە دەقەکەی بەم شێوەیە:

(تقوم الحكومة بأدارة النفط والغاز المستخرج من الحقول الحالية مع حكومات الأقاليم والمحافضات المنتجة، على أن توزع وارداتها بشكل منصف يتناسب مع التوزيع السكاني في جميع انحاء البلاد، مع تحديد حصة لمدة محددة للأقاليم المتضررة، والتي حرمت منها بصورة مجحفة من قبل النظام السابق، التي تضررت بعد ذلك، بما يؤمن التنمية المتوازنة للمناطق المختلفة للبلاد و ينظم ذلك بقانون.)

د. ئاریان خالص	د. ڕۆژان دزەیی	صبری غفار	د.فواد بابان
ئەندام	بڕیاردەری لیژنە	جێگری سەرۆك	سەرۆکی لیژنە

ڤیان دزەیی	د. هالة سهيل	فخرية مصطفى	د. رمضان عبدالرحمن
ئەندام	ئەندام	ئەندام	ئەندام